

Hallitusneuvos Jarmo Tiukkanen
Maahanmuutto- ja kotoutumisyksikkö

Lausuntoyhteenveto

17.3.2026

VN/3799/2024
VN/3799/2024-TEM-78

TEM013:00/2024

Opiskelijahanke (toimeentulotukeen turvautuminen) - lausuntoyhteenveto

Lausuntoaika oli 16.1.-27.2.2026.

Linkit hankesivuille:

<https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM013:00/2024> - Linkki TEM:n hankesivuille.

<https://tem.fi/sv/projekt?tunnus=TEM013:00/2024> - Länk till arbets- och näringsministeriets projektsidor.

Lausuntopyyntö lähetettiin lausuntopalvelu.fi:n välityksellä 79 taholle. Lausuntoja saapui määräaikaan mennessä 53 kappaletta, joista viisi oli yksityishenkilöiltä. Neljä tahoa ilmoitti, ettei lausu tai ettei ole lausuttavaa.

Yleistä

Esityksen tavoitteet saivat lausunnoissa laajaa periaatteellista kannatusta, vaikka ehdotetun sääntelyn muotoa pidettiin pääosin ongelmallisena. Useat toimijat korostivat, **että riittävän toimeentulon edellytys on jo nykyisin voimassa** ja että **viranomaisviestintää** sekä ennakkollista **ohjausta** on syytä vahvistaa (*Lapin yliopisto, Helsingin yliopisto, Tampereen yliopisto, Unifi ry, Aalto-yliopiston ylioppilaskunta, Taideyliopiston ylioppilaskunta, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry ja Pohjois-Suomen elinvoimakeskus*).

Eduskunnan oikeusasiamies, oikeuskanslerinvirasto, oikeusministeriö, yhdenvertaisuusvaltuutettu, useat hallinto-oikeudet, SAK, STTK, Akava, moni yliopisto ja ylioppilaskunta sekä Pakolaisneuvonta, Amnesty, Diakonissalaitos, kirkko ja moni kunta ja hyvinvointialue vastustivat esitystä sen **ehdottomuuden, suhteellisuusongelmien ja perusoikeusnäkökulmien** vuoksi. Myös *Åbo Akademi* suhtautui esitykseen kriittisesti.

Tampereen kaupunki lausui, että kolmansista maista tulevien opiskelijoiden toimeentulon edellytysten tarkastelu ja epäkohtiin puuttuminen on erittäin tarpeellista. Vuodesta 2022 alkaen **yhä useampi opiskelija on muuttanut maahan yhdessä perheensä kanssa**, jolloin toimeentulon haasteet koskettavat koko perhettä, myös lapsia. Se piti tärkeänä, että kolmansista maista muuttavien opiskelijoiden toimeentulon

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

haasteisiin tartuttaisiin ennakoivasti. Tämä tarkoittaisi muun muassa ammatillisen verkostoitumisen tukemista ja kielitaitoon liittyvää panostusta.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta lausui olevan epätodennäköistä, että toimeentulotuki olisi suuri houkute hakeutua Suomeen opiskelemaan tai että moni hakija tai nykyinen opiskelija edes tietäisi kyseisestä etuudesta. Lakimuutos pikemminkin vaikeuttaisi vaikeisiin elämäntilanteisiin päätyviä kuin toimisi toivotuna viestinä omien varojen tärkeydestä Suomessa opiskeltaessa. Se lausui lisäksi, että jos opiskelija turvautuisi toimeentulotukeen, tämä voisi johtaa oleskeluluvan menettämiseen. Tämä prosessi voi kestää kuuksia, minkä aikana opiskelija joutuisi elää epävarmuudessa. Lisääntynyt huoli omasta tulevaisuudesta ei tue opintojen suorittamista ja voi johtaa opintojen keskeyttämiseen. *Tampereen kaupunki* piti hyvin huolestuttavana sellaisia mahdollisia tilanteita, jossa perhe ei akuuteissa kriisitilanteissakaan uskalla hakea tarvitsemaansa apua, koska sillä saattaa olla suora vaikutus koko perheen oleskeluun maassa.

Useat tahot, kuten *Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Akava, Unifi, Sivistystyönantajat, Opetushallitus, Sivistysala ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry, Poliisihallitus ja useat korkeakoulut*, kannattivat tavoitetta varmistaa opiskelijoiden riittävä toimeentulo ja ehkäistä väärinkäytöksiä. Ne kuitenkin katsoivat, että ehdotettu sääntely on muodoltaan ylimitoitettu, liian ehdoton ja paikoin ristiriidassa lain perustelujen kanssa. Osassa lausuntoja katsottiin myös, että **tilastojen valossa kyse on marginaalisesta ilmiöstä**, mikä ei oikeuta uutta ankarampaa sääntelyä, vaan pikemminkin selkeämpää ohjausta ja harkintavallan säilyttämistä viranomaisille. *Kirkkohallitus* lausui, että esitys aiheuttaa ristiriitaa siten, että toisaalta Suomi tarvitsee uusia osajia ja toisaalta heidän tilanteensa hankaloituu lainsäädäntöuudistuksessa.

Tampereen kaupunki, Akava, Helsingin yliopisto ja Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulut lausuiivat **sulkutilin** käyttöönoton selvittämisen puolesta.

Oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon

Useat lausijat, kuten *oikeusministeriö, Unifi, Amnesty, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Akava, SYL, Tampereen ylioppilaskunta, Turun yliopisto, Diakonissalaitos, SAMOK ja Paremmiin yhdessä ry* muistuttivat, että esityksessä on **kyse viimesijaisesta toimeentulotuesta**, perustuslain 19 §:n eksistenssiminimistä.

Oikeusministeriö kiinnitti huomiota useisiin perusoikeuskysymyksiin. Se totesi, että perusteluista ei ilmene, montako oleskelulupaa on aiemmin peruttu toimeentulotuen hakemisen vuoksi, vaikka tieto on keskeinen lain tarkoituksen ja toimivuuden arvioimiseksi. Ministeriö painotti perustuslain 19 §:n 1 momenttia ja 22 §:ää, joiden mukaan **julkisen vallan tulee turvata perusoikeuksien toteutuminen eikä lainsäädännön tarkoituksena voi olla estää henkilöä turvautumasta perustuslailliseen oikeuteensa välttämättömään toimeentuloon.**

Oikeusministeriö piti sinänsä hyväksyttävänä lähtökohtana, että kolmansien maiden opiskelijoilta ja heidän perheiltään voidaan lainsäädännössä edellyttää, että he vastaavat itse toimeentulostaan. Se katsoi kuitenkin, että tulee punnita, voidaanko perustuslain 9 §:n 4 momenttia käyttää perusteena rajoittaa käytännössä oikeutta perustuslain 19 §:n 1 momentin turvaamaan elämän edellytysten vähimmäistasoon. Se korosti myös yhteyttä perustuslain 7 §:ään ja 19 §:n 4 momenttiin, jotka koskevat oikeutta elämään sekä lapsen hyvinvoinnin ja yksilöllisen kasvun turvaamista. Koska toimeentulotuki on **perhekohtaista** ja perheenjäsenen nostama tuki vaikuttaa oleskeluluvan peruuttamiseen, vaikutuksia tulisi arvioida perusteellisemmin.

Oikeusministeriö huomautti lisäksi, että ehdotuksesta puuttuu perustelu yhteiskunnalliselle tarpeelle, jonka vuoksi perusoikeuksiin puuttumista esitetään. Sen mukaan, koska esityksen tavoitteena näyttää olevan, etteivät kolmansien maiden opiskelijat turvautuisi perustuslain takaamaan toimeentulon vähimmäistasoon, olisi erityisen tärkeää arvioida ehdotusta suhteessa perustuslain 22 §:ään. Lisäksi se nosti esiin tarpeen arvioida muutoksen suhdetta perustuslain 19 §:ään, EU-oikeuteen ja Ahvenanmaan toimivaltaan, sekä täsmentää viranomaisvastuut toimeentulon seurannassa.

Oikeusministeriö ja oikeuskanslerinvirasto kiinnittivät huomiota siihen, että esityksessä ei pyydetä **perustuslakivaliokunnan** arviota sääntelyn suhteesta perustuslakiin, vaikka lakiehdotus näyttää rajaavan perusoikeuksien toteutumista. Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa ei ole arvioitu ehdotetun lainsäädännön suhdetta perustuslakivaliokunnan aiempiin lausuntoihin toimeentulotukeen turvautumisesta. Se korosti erityisesti sitä, ettei luonnoksessa käsitellä, tulisiko asiasta pyytää perustuslakivaliokunnan uusi lausunto, koska valiokunta on aikaisemmin pitänyt ulkomaalaislain 39 §:n 3 momenttia keskeisenä syrjimättömyyden kannalta ja **edellyttänyt lapsen edun nimenomaista huomioimista laissa**. Esitystä tulisi täydentää tältä osin jatkovalmistelussa.

Oikeusministeriö ja oikeuskanslerinvirasto arvioivat, että **ehdotetun 12 §:n sanamuoto** ("on peruutettava tai jätettävä uusimatta") ja erityisesti sen 2 momentin 6 kohta ovat ristiriidassa perusteluiden ja muun sääntelyn kanssa eikä säännös jätä viranomaiselle tarkoituksenmukaista harkintavaltaa. Oikeusministeriön mukaan 12 §:n 1 momentin 2 kohdan ehdoton muoto ei mahdollista perusteluissa mainittua harkinnanvaraisuutta, koska pykälän 4 momentti ei koske tilanteita, joissa opiskelija tai perheenjäsen turvautuu toimeentulotukeen.

Eduskunnan oikeusasiamies totesi, että luonnoksesta jää epäselväksi, onko Maahanmuuttovirastolla harkintavaltaa jo oleskeluluvan peruuttamista koskevassa vaiheessa vai vasta myöhemmin maasta poistamista harkittaessa. Pykälän sanamuoto on ehdoton, vaikka perustelut näyttäisivät viittaavan harkintamahdollisuuksiin.

Lausunnoissa esitettiin johdonmukaisesti, että **lakiin tulisi lisätä nimenomainen kohtuuttomuuslauseke ja kokonaisharkinta**, jotta tilapäinen tai vähäinen toimeentulotukeen turvautuminen ei automaattisesti johtaisi oleskeluluvan peruuttamiseen. Useat toimijat, kuten *Arene, Tampereen ammattikorkeakoulu, yhdenvertaisuusvaltuutettu, kirkkohallitus, Pohjois-Suomen elinvoimakeskus*, ehdottivat poikkeusperusteiden huomioimista tai jopa kirjaamista suoraan lakiin, kuten opiskelijan, perheenjäsenen, esimerkiksi lapsen sairaus tai muu erityinen tarve, rikoksen uhriksi joutuminen, vammaisuus, ihmiskaupan uhriksi joutuminen, haavoittuva asema, tilapäinen työttömyys tai rahansiirtojen estyminen opiskelijasta riippumattomista syistä ja muut opiskelijasta riippumattomat yllättävät tilanteet. *Paremmiin yhdessä ry* esitti, että lyhytaikainen ja jo poistunut toimeentulotuen tarve ei johtaisi oleskeluluvan peruuttamiseen, jos olosuhde on korjaantunut esimerkiksi työllistymisen, apurahan saamisen tai tuen palauttamisen myötä. *Arene* lausui, että päätöksenteossa tulee huomioida toimeentulotuen kesto, toistuvuus, syyt sekä opiskelijan mahdollisuus korjata toimeentulonsa. *Oikeusministeriön* mukaan, jos harkintavaltaa halutaan käyttää, mikä olisi ministeriön mukaan perusoikeusmyönteistä, säännöstä tulisi muuttaa ja perusteluissa selostaa tilanteet, joissa oleskelulupaa ei tarvitsisi peruuttaa. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi opiskelijasta riippumattomat tai ulkopuolisten aiheuttamat syyt. Se katsoi myös, että ennakkollisen toimeentulotuen vaikutus olisi syytä selventää, koska se peritään takaisin eikä merkitse tosiasiallista turvautumista sosiaalietuuksiin.

Helsingin yliopisto ja Arene korostivat olevan tärkeää, että opiskelija tietää, mitä vaihtoehtoja hänellä on tilanteen parantamiseksi, jotta hänen opiskelunsa voi jatkua tutkinnon suorittamiseen asti myös näissä tilanteissa.

Eduskunnan oikeusasiamies korosti, jos harkintavaltaa on tarkoitettu käytettäväksi jo oleskeluluvan peruuttamisvaiheessa, asia olisi oikeusasiamiehen mukaan selkiytettävä ja harkintaa koskevat poikkeukset tulisi kirjoittaa suoraan lakiin, ei pelkkiin perusteluihin.

Todetut haitat yksilön ja Suomen kannalta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Amnesty ja useat opiskelija- ja työmarkkinajärjestöt korostivat, että **esitys voi käytännössä rajoittaa oikeutta välttämättömään toimeentuloon** tilanteissa, joissa henkilöllä olisi välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon tarve, **nostaa kynnyistä hakea apua** ja kohottaa hyväksikäytön ja harmaan talouden riskiä, opintojen keskeytymisiä, terveydenhoidon laiminlyöntiä ja perheiden aseman heikkenemistä. **Lapsen edun vaarantuminen** nostettiin useissa lausunnoissa keskeiseksi huoleksi. *Kunta- ja hyvinvointialueuudenantajat KT ja Pohjois-Suomen elinvoimakeskus* katsoivat, että esitysluonnos ei riittävästi huomioi lasten asemaa ja lapsen edun arviointi jää tältä osin puutteelliseksi. Perheen toimeentulon epävarmuus sekä siihen liittyvä oleskeluluvan menettämisen uhka voivat lisätä koko perheen henkistä kuormitusta ja heikentää kokonaishyvinvointia. Jos vanhemmat eivät uskalla vaikeissakaan tilanteissa turvautua viranomaisten apuun, sillä on vaikutuksia niin lasten henkiselle hyvinvoinnille kuin myös fyysisten tarpeiden täyttämiseen, kuten riittävän ruoan saamiseen.

Esityksestä lausuneet *korkeakoulut, ml. Åbo Akademi, kunnat, KT, Riihimäen kaupunki, Lapin hyvinvointialue ja Paremmiin yhdessä ry* toivat esille, että sääntely **heikentäisi Suomen vetovoimaa**, lisäisi opintojen keskeytymisriskiä ja **vaikeuttaisi osaajapolkuja sekä vaikeuttaisi osaavan työvoiman saatavuutta** erityisesti sosiaali- ja terveysalalla. *Aalto-yliopiston ylioppilaskunta (AYY)* katsoi riskinä olevan, että lakimuutoksesta aiheutuu lisää byrokratiaa, mikä kuormittaa yksittäisten opiskelijoiden lisäksi instituutioita, kuten Maahanmuuttovirastoa ja hallinto-oikeuksia, tarpeettomasti.

Riihimäen kaupunki piti ongelmallisena, jos esitys käytännössä vaikeuttaa kolmansien maiden kansalaisten mahdollisuuksia työllistyä opintojen aikana tai niiden jälkeen, koska yritykset kärsivät jo nyt osaavan työvoiman puutteesta. *Arene* lausui, että kyse on Suomen osaamispuutteen vahvistamisesta, työvoiman saatavuudesta ja kansainvälisestä kilpailukykyvyydestä, ja mainitsi OECD:n korostaneen, että kansainväliset tutkinto-opiskelijat ovat keskeinen väylä korkeasti koulutetun työvoiman vahvistamiseen, innovaatiojärjestelmän tukemiseen ja julkisen talouden kestävyuden parantamiseen. *Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan* mukaan lakimuutos on **ristiriidassa Suomen tavoitteisiin saada lisää kansainvälisiä opiskelijoita ja osaajia**, joita Suomi tarvitsee kipeästi työvoiman takaamiseksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu totesi myös, että opiskelijoiden toimeentulo saattaa monissa tapauksissa olla riippuvainen osa-aikaisesta työpaikasta. Suomen työllisyystilanne on epävakaa ja työntekijän irtisanomisuoja on heikennetty. Lainsäädännöllä tulee turvata opiskelijoiden oikeusturva ja kestävät rakenteet opiskeluun Suomessa, jotta haavoittuvassa asemassa olevaa ihmisryhmää ei pääse syntymään.

Suomen lukiolaisten liitto lausui, että esitysluonnoksessa ei ole lainkaan arvioitu esityksen vaikutuksia **alikäisenä** Suomeen opiskelemaan tulleisiin ja tuleviin nuoriin.

Useat lausijat korostivat, **ettei ilmiö ole määrällisesti laaja**, mikä suhteessa arvioituihin haittoihin ja kustannuksiin tekee esityksestä tarkoitustaan raskaamman. *Metropolia ja SYL ry* lausuiivat, että esityksessä mainittu 333 opiskelijan joukko, joka on turvautunut toimeentulotukeen, on marginaalinen suhteessa kansainvälisten opiskelijoiden kokonaismäärään Suomessa, ja että **luku ei indikoi järjestelmän laajamittaista väärinkäyttöä, vaan yksittäisiä inhimillisiä hätätilanteita**. Esityksessä ehdotetut toimenpiteet voivat olla kohtuuttomia tilanteissa, joissa taloudelliset ongelmat ovat tilapäisiä ja opiskelijasta riippumattomia.

Diakonissalaitoksen mukaan sen kohtaamien (vuoden 2025 aikana noin 300 opiskelijaa joko kasvokkain tai muiden kanavien kautta) kansainvälisten opiskelijoiden haasteet liittyvät valtaosin riittävään toimeentuloon Suomessa. Kiristytvä lainsäädäntö sekä oikeuksiin ja tukimahdollisuuksiin liittyvä tiedon puute, yhdistettynä yleiseen viranomaispelkoon ja epävarmuuteen luvasta jäädä maahan, voi estää oikea-aikaista avun pariin hakeutumista. Kansainvälisillä opiskelijoilla ei ole toimivaa keskitettyä tiedonsaantikanavaa, jonka kautta he saisivat oikeaa ja ajantasaista tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

SYL huomautti, että Suomeen opiskelemaan saapuminen on vaatinut monen opiskelijan kohdalla heille ja heidän perheilleen sekä suvulleen valtavat taloudelliset ponnistelut. Monet ovat myyneet omaisuuttaan tai ottaneet huomattavia lainoja mahdollistaakseen kouluttautumisen. Ja velkaantuminen vain jatkuu Suomeen saapuessa, sillä lukukausimaksut ovat nousseet korkealle tasolle ja tulevat vain nousemaan niiden täyskattelistamisen myötä.

Tampereen ammattikorkeakoulu katsoi, jos sääntelyä muutetaan, että muutokset tulee kirjata selkeästi oleskelulupien ehtoihin ja lupapäätöksiin siten, ettei opiskelijoille synny epäselvyyttä toimeentuloedellytyksistä tai niihin kohdistuvista muutoksista.

Riihimäen kaupungin näkemyksen mukaan esityksessä **ei riittävästi arvioida muutosten vaikutuksia kuntiin**. Pitkittyvät käsittelyajat, epäselvät lupakäytännöt ja lisääntyvä neuvontatarve heijastuvat suoraan kuntien kotoutumispalveluihin, työllisyyspalveluihin ja elinkeinotyöhön ilman, että kunnille osoitetaan vastaavia lisäresursseja.

Poliisihallitus lausui, ettei se näe tarkoituksenmukaisena karkottaa maasta opiskelijaa, jonka opinnot etenevät suunnitellusti, jos hän henkilökohtaisten painavien syiden vuoksi on turvautunut toimeentulotukeen, jos muunlaista vilpillisyyttä maassa oleskelun oikeudellisuuden puolesta ei ole havaittavissa. Se näkee tärkeänä poistaa maasta sellaiset ulkomaalaiset, joiden toiminta on vilpillistä tai on havaittavissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai kansallisen turvallisuuden vaaraa. Myös toimeentulotuen saaja tulee poistaa maasta, jos hän toimii vilpillisesti tai tuella eläminen on toistuvaa. **Lakimuutoksella ei nähdä vähäistä suurempia vaikutuksia poliisin toimintaan.**

Monet lausunnonantajat, kuten *STTK, Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy, Tampereen, Turun, Lapin ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulut*, katsoivat, että mahdolliset muutokset tulee rajata koskemaan vain uusia opiskelijoita oikeusvarmuuden takaamiseksi. Esitykseen tulee lisätä **siirtymäsäännös**, jonka mukaan muutosta sovelletaan vain uusiin opiskelijoihin.

Vaikutukset oppilaitoksiin

Arene lausui, että lakimuutos merkitsee ammattikorkeakouluille **lisääntyvää ohjaus- ja neuvontatarvetta**. Vaikka päätöksenteko kuuluu viranomaisille, epävarmuus konkretisoituu opiskelijapalveluissa. *Tampereen*,

Turun, Lapin ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulut totesivat, että korkeakouluja ei tule asettaa vastuuseen viranomaispäätöksiin liittyvästä tiedottamisesta, vaan opiskelijoiden on saatava yhdenmukaista, ajantasaista ja oikea-aikaista tietoa suoraan toimivaltaisilta viranomaisilta. Se lisäksi totesi, että esityksessä **tarvitaan selvennystä siihen, mikä viranomaisen vastaa jatkossa toimeentulon seurantaan liittyvistä toimenpiteistä**. Seuranta ei saa kuulua korkeakouluille, eikä korkeakouluja tule velvoittaa keräämään tai arvioimaan opiskelijoiden taloudellisia tietoja, vaan vastuut ja menettelytavat tulee määritellä täsmällisesti sääntelyn toimeenpanon yhteydessä. *SAMOK* esitti vaihtoehtoisena mallina huomion kiinnittämistä ennakoiivaan neuvontaan ja sellaisten tukimuotojen kehittämiseen, jotka auttavat opiskelijaa selviämään äkillisistä kriiseistä ilman pelkoa oleskeluluvan menetyksestä.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoi, että vaikutusten arvioinnissa ei ole otettu kantaa siihen, **millaisia vaikutuksia** – opiskelijan opintoihin jo ehkä pitempäänkin panostaneelle – **oppilaitokselle** voisi olla esimerkiksi **resurssien tai toiminnan järjestämisen näkökulmasta** sillä, että opiskelija menettäisi oleskeluluvan ja joutuisi keskeyttämään opintonsa jopa satunnaisen toimeentulotukeen turvautumisen perusteella. *Taideyliopiston* mukaan, jos opiskelija joutuu keskeyttämään opintonsa Suomessa tilapäisen ja satunnaisen toimeentulotarpeen vuoksi, menetetään sekä koulutukseen käytetyt resurssit että opiskelijan jo hankkima osaaminen. Lakiesityksen mahdollinen välitön taloudellinen hyöty jäänee vähäiseksi suhteessa koulutuksen kokonaiskustannuksiin ja korkeasti koulutetun henkilön tulevaan panokseen suomalaisessa työelämässä. *Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu* lausui, että kaikille osapuolille olisi edullista, mikäli asiat olisivat mahdollisimman pitkälle ennakoitavissa, jotta oppilaitokset ja opiskelijat pystyvät ennakoimaan toimintaympäristönsä.

Itä-Suomen yliopisto tarkensi vaikutuksia toteamalla, että opiskelija, jolla ei ole mitään toimeentuloa eikä oleskelulupaa, ei voi jatkaa yliopistolain tarkoittamalla tavoin kokopäiväistä opiskelua tai vielä todennäköisemmin ei voi suorittaa opintojaan lainkaan. Tällaisessa tilanteessa opiskelija ei valmistu.

Taideyliopisto lausui, että esitys lisäisi riskiä, että kolmansista maista tulevien **opiskelijoiden mahdollisuudet suorittaa opintoja kokopäiväisesti ja tavoiteajassa heikkenevät**, tai opinnot keskeytyvät kokonaan, jotka ovat selvästi ei-toivottuja ilmiöitä, joita tulee pyrkiä välttämään. Ne lisäävät hallinnollista työtä, eikä vapautuvia opiskelupaikkoja käytännössä voida siirtää toisille hakijoille tai opiskelijoille. Opiskelijoiden toimeentulohaasteet aiheuttavat lisäksi usein muita tuen tarpeita, joihin yliopiston henkilöstö joutuu vastaamaan. Esityksen tavoitteiden toteuttaminen johtaa suurella todennäköisyydellä kohtuuttomiin seuraamuksiin yksilötasolla erityisesti tilanteissa, joissa opiskelija on jo opintojensa loppuvaiheessa ja tilapäisen tuen tarve johtuu ennakoimattomista vaikeuksista. Kansantalouden näkökulmasta on epätarkoituksenmukaista estää Suomessa opiskelleiden jääminen maahan pelkän lyhytaikaisen toimeentulohaasteen vuoksi. Yliopiston näkökulmasta on tarkoituksenmukaisempaa edistää Suomessa korkeakoulututkintoa suorittavien ja valmistuvien kotoutumista ja heidän siirtymistään suomalaisen yhteiskunnan ja työelämän palvelukseen opintojen päätyttyä.

Metropolia totesi, että kolmannen maan kansalaiset opiskelijat maksavat opinnoistaan täysimääräisiä **lukuvoosimaksuja** ja opintojen keskeytyessä menettää opiskelija myös tämän taloudellisen panostuksen - korkeakoulu puolestaan menettää lukuvoosimaksut opintojen loppuunsaattamisen ajalta. *Helsingin yliopisto ja Metropolia* huomioivat, että **tutkintoon sisältyvä pakollinen harjoittelu** voi aiheuttaa opiskelijalle ennakoinnattomia kustannuksia esimerkiksi silloin, kun harjoittelu on palkaton ja toteutuu toisella paikkakunnalla. Opiskelijan on haastavaa arvioida tällaisten kulujen kokonaismäärää ennen opintojen alkua. Harjoittelusta voi aiheutua ylimääräisiä kustannuksia ja siten aiheuttaa tilapäisen tarpeen toimeentulotukeen.

Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan mukaan kansainvälisten opiskelijoiden toimeentulohaasteet on tunnistettu korkeakouluissa, jotka jo **tekevät kattavaa viestintää** Suomessa asumisen todellisista kustannuksista, jotta opiskelijat pystyvät paremmin arvioimaan, onko heidän varallisuutensa riittävä Suomessa elämiseen. *Turun yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Kela, Metropolia ja Turun ammattikorkeakoulu* totesivat olevan keskeistä ja perusteltua varmistaa, että Suomeen hakeutuvat opiskelijat ja heidän perheensä saavat **selkeän ja kattavan tiedon** toimeentuloedellytyksistä sekä niihin liittyvistä vastuista jo ennen maahantuloa, jotta heillä aidosti on omat ja riittävät varat toimeentuloaan varten. Näin voidaan välttää tilanteita, joissa maahan saavutaan puutteellisin tiedoin tai riittämättömän taloudellisen varautumisen varassa. Lisäksi olisi tärkeää kehittää ohjaus- ja neuvontakäytäntöjä siten, että mahdolliset taloudelliset riskit tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja niihin voidaan puuttua oikea-aikaisesti.

Kirkkohallitus näki toimeentulotukirajoituksia tehokkaampana keinona **vastuullistaa oppilaitoksia** tänne rekrytoimiensa opiskelijoiden hyvinvoinnista riippumatta siitä, mitä heidän käyttämänsä **agentit** ovat Suomen oloista kertoneet. Muutosta kansainvälisten opiskelijoiden tilanteeseen ei tapahdu ilman, että oppilaitosten vastuuta kansainvälisten opiskelijoiden hyvinvoinnista lisätään. Myös *Tampereen kaupunki* nosti esiin oppilaitosten roolin. Sen mukaan erityisen tärkeää on, että opiskelijoita rekrytoivat oppilaitokset tuovat riittävästi tietoa opiskelijoilleen jo ennen maahantuloa Suomen hintatasosta, työskentelymahdollisuuksista ja toimeentuloon liittyvistä erityiskysymyksistä. Opiskelijoiden tiedotusta ja tukipalveluita tulisi kehittää sekä ennen maahantuloa että opiskelujen aikana.

Ahvenanmaa

Oikeusministeriö kiinnitti huomiota siihen, että ehdotuksesta puuttuu Ahvenanmaata koskeva osio. Itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 13 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat sosiaalihuoltoa. Lain 27 §:n 2 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat oikeutta oleskella maassa. **Toimeentulotuesta päättäminen kuuluu maakunnan toimivaltaan.** Ehdotuksesta ei käy ilmi, miten lakiehdotusta toimeenpantaisiin Ahvenanmaalla.

Yhteisvaikutuksista

Tampereen yliopisto ja Tampereen ylioppilaskunta totesivat, että **kansainvälisiin opiskelijoihin suunnattuja lakimuutoksia on viime aikoina tehty paljon**, jolloin on tärkeää, että lainsäädännön vaikutuksia seurataan ja arvioidaan huolellisesti opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja myös Suomen kansainvälisen houkuttelevuuden näkökulmasta. *Amnesty* totesi, että hallituksen tekemät **useat ulkomaalaisten oikeuksien heikennykset** ja rasmin nousu tulevat vaikuttamaan negatiivisesti Suomen houkuttelevuuteen myös kansainvälisten osaajien näkökulmasta, joita Suomi tällä hetkellä yrittää erityisesti houkutellessa. Esityksestä lausuneet *Helsingin, Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Turun hallinto-oikeudet* kiinnittivät huomiota siihen, että viime aikoina on tehty ja vielä esitetty tehtäväksi useita muutoksia ulkomaalaislainsäädäntöön. Näillä muutoksilla on vaikutusta **hallinto-oikeuksien työmäärään** ja on tärkeää, että hallinto-oikeuksien riittävästä resurssoinnista huolehditaan. *Hallinto-oikeudet* varoittavat myös hallinnollisen työn ja valitusten määrän kasvusta.

Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan näkemyksen mukaan lakiesityksestä **ei ole tehty kattavia vaikutusarvioita**, sillä kuluvalle hallituskaudella on jo tehty useita kansainvälisiä opiskelijoita koskevia

lakimuutoksia, joiden vaikutuksia ei ole ehditty arvioida. *Turun yliopisto, Amnesty, STTK, Taideyliopisto ja Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT* pitivät tärkeänä, että tämän esityksen ja muiden lainsäädäntömuutosten yhteisvaikutuksia **seurataan ja arvioidaan** huolellisesti opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja myös Suomen kansainvälisen houkuttelevuuden näkökulmasta. Kansainvälisten osaajien houkuttelevuus ja Suomeen kiinnittyminen on keskeinen kansallinen tavoite ja lakimuutoksella voi olla vaikutuksia Suomen houkuttelevuuteen koulutus- ja tutkimusmaana ja osaavan työvoiman saatavuuteen ja työmarkkinoiden toimivuuteen tulevaisuudessa. *ELSA Finland ry* epäili, että lain epäsuorat taloudelliset vaikutukset Suomen houkuttelevuuteen opiskelumaana vaikuttaisivat negatiivisesti julkiseen talouteen siten, että nettona esityksen vaikutus julkiselle taloudelle jäisi negatiiviseksi.

Turun yliopiston ylioppilaskunta lausui, että kolmansien maiden kansalaisten opiskelijoiden eriarvoisuutta lisäävät muun muassa lukuvuosimaksut, hakijamaksut, työsaannin haasteet ja rajoitteet sekä opintotuen puuttuminen. Se totesi myös, että vaikka onkin hyvä seurata opiskelijoiden taloudellista pärjäämistä, pelottelu oleskeluluvan menettämisenä on taktiikka, joka voi heikentää Suomen mainetta koulutuskohteena ja viedä meiltä potentiaalisia korkeakoulutettuja sekä maahan jääviä työntekijöitä. Myös *STTK* huomautti, että opiskelijoiden taloudellista asemaa on jo kiristetty esimerkiksi täyskatteellisten lukukausimaksujen käyttöönoton myötä. *SAMOK* lausui samoin ja totesi, että esitys ei huomioi riittävästi kaventuvien apurahamahdollisuuksien kumulatiivista vaikutusta.

Taideyliopisto lausui, että **Suomi tarvitsee kansainvälisiä osaajia** ja hallituksen tekemät useat kiristykset maahanmuuttoon ovat jo **vahingoittaneet Suomen mainetta, houkuttelevuutta ja pitovoimaa**. *Akava* totesi, että kotoutumis- ja oppimispolut ovat uhatta katketa yllättävien, tilapäisten ja yksilöllisten haasteiden vuoksi, jolloin **hukataan valtava määrä osaajapotentiaalia**.

HYY kyseenalaisti tämän lakiesityksen tuomista erikseen muista muutoksista opiskelijoiden oleskelulupiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä on selvitetty **työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien sääntelytason haavoittuvuuksia**, jonka perusteella tullaan vuoden 2026 aikana tekemään lisää muutoksia opiskelijoiden oleskelulupiin. Esitysten erottaminen toisistaan ja muutosten tekeminen pistemäisesti vaikeuttaa kokonaisuuden ymmärrettävyyttä ja vaikutusten arviointia, puhumattakaan ministeriön resurssien tuhlaamisesta. Näin ollen tavoitteet oleskelulupien ehtojen selkeyttämisestä tämän hallituksen esityksen kohdalla eivät toteudu.

Kela

Kela totesi, että sillä **ei ole oma-aloitteisesti oikeutta ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle opiskelijalle tai kenellekään muullekaan henkilölle myönnetyistä toimeentulotuesta**. Tietoja luovutetaan ainoastaan yksilöidyn henkilön toimeentulotuen käyttöä koskevalla Maahanmuuttoviraston tiedustelulla. Maahanmuuttovirasto on vuodesta 2023 tehnyt opiskelijoiden oleskelulupiin liittyvää ns. jälkivalvontaa Kelan tietojärjestelmiin. Tällä menettelyllä virasto saa tietoa Kelan perustoimeentulotukea saaneista opiskelijoista. Esityksen mukaan automaattista jälkivalvontaa toimeentulotukeen turvautuneista opiskelijoista toteutettaisiin nykyistä tiheämmin. Esityksessä ei yksilöidä, mitä tämä tarkoittaisi automaattisen jälkivalvonnan frekvenssin kannalta.

Kela arvioi, että sääntelyllä voidaan katsoa olevan **ennalta ehkäisevä vaikutus** toimeentulotuen hakemiseen. Toisaalta esityksen välillisenä seurauksena saattaa myös olla, että **toimeentulotukea jätetään hakematta, vaikka sille olisi erityinen tarve**. Ottaen huomioon tähän mennessä jälkivalvonnassa ilmi tulleet

opiskelijoiden toimeentulotukeen turvautumista koskevat tapaukset (333 asiaa yli 37 000 asiasta), eivät vaikutukset ole merkittäviä myöskään myönnetyn toimeentulotuen kokonaismäärän osalta.

Kela pitää esitetty menettelyä toimeentulotukitietojen siirtämiseksi Maahanmuuttoviraston käyttöön jo olemassa olevia nykyisiä tiedonsiirtoratkaisuita hyödyntäen erittäin perusteltuna. Täysin uuden tiedonsiirto-liittymän rakentaminen korvaamaan nykyistä ratkaisua olisi taloudellisesti sekä myös järjestelmäkehittämisen ja valmiin järjestelmän ylläpidon vaatiman ajan kannalta huonompi vaihtoehto.

Lopuksi

STTK, SYL, SAMOK ja Tampereen ylioppilaskunta totesivat, että esitys on myös ristiriidassa **valtioneuvoston koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartassa** asetettujen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Tiekartta asettaa tavoitteeksi ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän lisäämisen Suomessa sekä opiskelijoiden työllistymisen ja Suomeen kiinnittymisen vahvistamisen.

Paremmiin yhdessä ry ehdotti, että Maahanmuuttovirasto veloitettaisiin julkaisemaan vuosittainen raportti, joka sisältää tiedot peruuttamisharkintaa koskevista herätteistä, tehdyistä päätöksistä, valituksista, käsitteilyajoista, anonymisoidusta maajakaumasta sekä lapsivaikutuksista, se vahvistaisi avoimuutta, ennakoitavuutta ja luottamusta järjestelmään. Se ehdotti myös, että lakiin sisällytetään kolmen vuoden **määräaikainen vaikutusarviointi**, jossa tarkastellaan sääntelyn vaikutuksia Suomen vetovoimaan, opintojen keskeytymisiin, valmistumiseen ja yhdenvertaisuusindikaattoreihin. Arvioinnin perusteella sääntelyä voidaan tarvittaessa tarkistaa.

Muutamit yksityishenkilötkin lausuiivat esityksestä sen puolesta ja sitä vastaan. Eräs yksityishenkilö kaipasi varmuuden vuoksi **sen selventämistä, mihin lupakategorioihin tällä esityksellä ei ole vaikutusta**, jotta ulkomaalainen, jonka oleskelu ei perustu opiskelijan oleskelulupaan, ei huolestu asemastaan suotta.